Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm, B. No: 2022/105804 (03.09.2026)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2022/105804)

Karar Tarihi: 3/9/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, teknoloji ve tasarım öğretmenliğine atanma isteminin reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davanın süre yönünden reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular; teknoloji ve tasarım öğretmenliğine atanmak için elektronik tercih sistemi üzerinden başvuru yapamadıklarını, benzer durumda olan kişilerin açtıkları davalarda idare mahkemelerince iptal kararları verildiğini belirterek atamalarının yapılması talebiyle Millî Eğitim Bakanlığına (davalı İdare) başvurmuştur. Davalı İdare, başvuruculara mezun oldukları bölümlerin tercih döneminde yürürlükte bulunan Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca teknoloji ve tasarım öğretmenliğine atanmak için uygun görülmediğini belirterek talepleri reddetmiştir.

3. Başvuruculara anılan işlemlerin iptali için açtıkları davalar, idare mahkemeleri ve bölge idare mahkemelerince süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir. Mahkemelerin karar gerekçelerinde başvuruculara atama döneminde tercih yapamamaları üzerine yasal süresi içinde başvuruda bulunmadıkları, başka kişilerin açtığı davalarda verilen mahkeme kararları emsal gösterilmek suretiyle aradan uzun zaman geçtikten sonra başvuru yaptıkları, sonradan yapılan başvurunun dava süresini canlandırmayacağı belirtilmiştir. Başvurucular hakkındaki kararlar, istinaf kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

4. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan ekli listenin (B) sütununda yer alan başvuruların süresinde yapılan 2022/105804 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

6. Başvurucular; atama döneminde sistem üzerinden tercih yapamadıklarını, tercih hakları olduğunu başka kişilerin açtığı davalarda verilen iptal kararları üzerine öğrendiklerini, bunun yeni bir hukuki durum oluşturduğunu, bu yönde verilmiş Danıştay kararları bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca ilk başvuruları sistem üzerinden reddedildiğinden taraflarına tebligat yapılmadığını, atanamadıkları için parasal haklarını alamadıklarını belirterek adil yargılanma hakkı ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarında başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuruculaların davanın süre aşımından reddedilmesine yönelik iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 46). Somut olayda davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

11. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

12. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

13. Olayda mahkemeler, davayı süre aşımı nedeniyle reddederken 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. ve 11. maddelerine dayanarak sonuca varmıştır. Dolayısıyla başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

14. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu, benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; (emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

15. Dava açma sürelerini düzenleyen, son derece karışık ve dağınık olan bir mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumu mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Özellikle başvuru merci ve süresi gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkını aşırı sınırlandıracak şekilde katı yorumdan kaçınmaları gerekir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 40). Bu nedenle mahkemeler usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmalıdır ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir ((emsal başvuru) [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

16. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale ölçülülük kapsamında büyük önem taşımaktadır ((emsal başvuru) [GK], B.

No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirleme ve mevzuatı bu yönüyle yorumlama görevi esasen mahkemelere aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi yoktur. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili mahkemelerin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

17. İncelenen olayda başvurucular; teknoloji ve tasarım öğretmenliğine atanmak istediklerini, 2012, 2014 ve 2015 yıllarında davalı İdare elektronik tercih sistemi üzerinden anılan öğretmenlik için tercih yapmalarına imkân verilmediğini, benzer durumda olan kişilerin açtıkları davalarda idare mahkemelerince iptal kararları verildiğini belirterek kendilerinin de elektronik sistem üzerinden tercih yapmalarına izin verilmeyen ilgili yıldan itibaren atamalarının yapılması ve parasal haklarının ödenmesi istemiyle davalı İdareye başvuru yapmıştır. Söz konusu başvuruların İdarece reddi üzerine başvurucuların idari yargıda açtıkları davalar, süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir. İdari yargı yerlerinin süre ret kararlarında başvurucuların öğretmen atama döneminde tercih yapamadıklarını öğrendikleri, buna karşın tercih hakkı verilmemesine ilişkin işlemlerin iptali için dava açmadıkları belirtilmiştir.

18. Başvurucular; ilk başvuruları sistem üzerinden reddedildiğinden taraflarına tebligat yapılmadığını, dava açma süresinin yazılı tebligattan başlayacağını ileri sürmüştür. Tercih hakları olduğunu teknoloji ve tasarım öğretmenliğine elektronik sistem üzerinden tercih yapamayan başka kişiler tarafından açılan davalarda verilen iptal kararları üzerine öğrendiklerini ifade etmiştir. Başvurucular kendileriyle benzer durumda olan kişiler tarafından açılan davaların süresinde olduğunun kabul edilerek iptal kararları verildiğini, bunun yeni bir hukuki durum oluşturduğunu, davalarının süresinde açıldığını, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun, Danıştay Onikinci Dairesinin ve bölge idare mahkemelerinin bu yönde verilmiş kararları bulunduğunu iddia etmiştir.

19. 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrasında ilgililerin haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabileceği düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrası uyarınca otuz gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer otuz günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Otuz günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren dört ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hâllerinde, otuz günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler.

20. Başvuruculara emsal olarak gösterdiği kararlardan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun kararında davacının davalı idareye yaptığı başvuru dilekçesinde kendisiyle aynı durumda bulunup dava açan kişilerin yargı yerlerince lehlerine verilen kararları dayanak göstermek suretiyle atamasının yapılması talebinde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durumda davacının bahsedilen bu yargı kararları uyarınca kendisi hakkında da bir işlem tesis edilmesi için davalı idareye yaptığı başvurunun yeni bir hukuki durum üzerine 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi kapsamında yapılan bir başvuru olarak değerlendirilmesi gerektiğine karar verilmiştir (bkz. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 12/12/2016 tarihli ve E.2015/1791, K.2016/3391 sayılı kararı; ayrıca bkz. Danıştay Onikinci Dairesinin 3/5/2017 tarihli ve E.2015/5130, K.2017/2176 sayılı kararı).

21. Başvuru konusu yargılamalarda, başvurucuların kendileriyle benzer durumda bulunup dava açan kişilerin davalarında yargı yerlerince lehlerine karar verildiğini ileri sürdükleri görülmüştür. Başvurucuların davaları ise süre aşımından reddedilmiştir. Yargı mercilerince bu farklılığa ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı, gerekçeli kararlarda bu konuda ilgili ve yeterli bir açıklama getirilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla yargı mercilerinin başka kişilerin açtığı davalarda verilen mahkeme kararları emsal gösterilmek suretiyle aradan uzun zaman geçtikten sonra yapılan başvurunun dava süresini canlandırmayacağına ilişkin yorumunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu, başvurucular üzerinde ağır bir külfete sebebiyet verdiği, bu suretle başvurucuların katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında orantısız olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak başvurucuların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu kanaatine varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. (emsal başvuru) [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; (emsal başvuru) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

Ç. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (H) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların tazminat talebinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (F) sütununda belirtilen harçlar ile (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/9/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.